

HORARIS XXXVII SESSIÓ D'ESTUDIS MATARONINS

17:00h - L'arxiu de l'Associació d'Antics Alumnes de l'Escola Pia de Mataró. Una entitat viva.

Josep Puig-Pla

17:10 - Una lectura de *La guerra civil a Arenys de Mar*, de Jacint Arxer i Estanislau Torres (1999).

Agustí Barrera i Puigví

17:20 - El fons documental de la fàbrica de gènere de punt de Can Marfà (Mataró-Girona).

Alexis Serrano Méndez

17:30 - L'organització de l'Escola de Nàutica de Mataró: cap a la definició del seu reglament d'ordre intern i la incidència de la Junta de Comerç.

Montserrat Gurrera i Lluch

17:40 - Uns vestigis murals a la façana marítima d'Arenys de Mar.

David Castañeda Massaguer

17:50 - Ceràmica dels pescadors (segles XVIII-XX). Alguns exemples del Maresme.

Joan Gómez Vinardell (†) i Ramon Coll Monteagudo

18:00 - Mostra de vidre català trobat en les actuacions arqueològiques del sector de can Xammar l'any 2000 (Mataró).

Joan Francesc Clariana Roig

18:10 - «Cosas de pagesos volen tenir negocis per mar?» Els Manent de Premià de Mar.

Alexandra Capdevila Muntadas

18:20 - El retaule de Sant Joan de Cabrera: una hipòtesi documentada.

Benet Oliva

18:30 - Morir a la Vallalta el mil quatre-cents

Enric Subiñà i Coll

18:40 - El vidre romà del jaciment de can Llinàs o cal Mallorquí (Alella).

Joan Francesc Clariana, Ramon Coll i Marta Prevosti

18:50 - Espiritualitat a l'Hospital de Sant Jaume i Santa Magdalena de Mataró durant el segle XVIII.

Héctor López Silva

19:00 - Esteve Rovira i Rovira, un cabrerenc víctima del nazisme

Margarida Colomer i Rovira i David Farell i Garrigós

RESUMS XXXVII SESSIÓ D'ESTUDIS MATARONINS

L'arxiu de l'Associació d'Antics Alumnes de l'Escola Pia de Mataró. Una entitat viva. Josep Puig-Pla

El P. Ramon Tarrós va tenir la gentilesa de fer-me a mans documentació de l'arxiu de l'entitat, que consta de llibre d'actes, correspondència, butlletins, fullets i esqueles, que permetrà donar a conèixer la trajectòria de l'Associació. L'entitat fou creada a partir d'un escrit públic l'abril de 1913, que signaven el cardenal Vives i Tutó, el P. General Tomàs Viñas i altres prohoms, a iniciativa del P. Soler Garde.

L'Associació celebrava el seu acte més rellevant amb la Festa anual de retrobament entre exalumnes i professors. Patí el trasbals de 1936 i el 1940 repregué l'activitat amb una gestora, essent rector el P. Balañà i director el P. Aumallé. Durant el franquisme, actuà en la tònica del moment. Els anys seixanta s'obrí a iniciatives com els curssets de català, l'homenatge a Puig i Cadafalch i conferències en la línia del Concili Vaticà II.

Una lectura de *La guerra civil a Arenys de Mar*, de Jacint Arxer i Estanislau Torres (1999). Agustí Barrera i Puigví

La guerra del 1936 ha generat una abundosa bibliografia, en la qual preval la visió maniquea del conflicte escrita pels vencedors, junt amb diversos estereotips, que han aconseguit la categoria de veritats. Volem aprofundir en els fets esdevinguts a Arenys de Mar, com a resultat de l'esclat del doble procés de guerra i revolució social, mitjançant la consulta de diverses fonts locals que ens permetin l'anàlisi de les raons que expliquen aquests fets.

Esteve Rovira i Rovira, un cabrerenc víctima del nazisme. Margarida Colomer i Rovira / David Farell i Garrigós

Nat al Molí d'en Lladó l'any 1898, l'Esteve Rovira i Rovira va destacar pel seu activisme sociocultural a la Cabrera de Mataró dels anys vint i trenta. Els esdeveniments

de la Guerra Civil el portaren a l'exili, i a França, com tants d'altres, va patir als camps de refugiats de la Catalunya Nord, fins que va decidir ajudar la resistència, ja al nord, a la línia Maginot. Capturat pels nazis, acabà els seus dies als camps de concentració de Mauthausen i Gusen, on morí assassinat l'1 d'agost del 1941.

L'estudi biogràfic definitiu s'ha enviat al Centre de Documentació del Memorial Democràtic de Catalunya amb l'objectiu de dignificar la memòria d'Esteve Rovira i que li sigui col·locada una llamborda memorial (Stolpersteine) a Cabrera de Mar, al davant de la casa on va viure.

El fons documental de la fàbrica de gènere de punt de Can Marfà (Mataró-Girona). Alexis Serrano Méndez

Durant el 2020 s'han dut a terme a les instal·lacions de l'Arxiu Comarcal del Maresme les tasques de classificació i descripció del fons de les fàbriques de gènere de punt de Can Marfà, tant de Mataró com de Santa Eugènia de Ter (Girona). Des del tancament de la fàbrica, aquest fons s'ha conservat al Museu Arxiu de Santa Maria, fins que enguany aquesta entitat i l'Ajuntament de Mataró han dut a terme les gestions per tal de transferir-ne la custòdia a Can Palauet. La comunicació donarà compte dels detalls del traspàs de la custòdia, del tractament de classificació i descripció, i del contingut i l'abast del fons documental.

Silveri Mayolas Bertran. Emprenedor premianenc dins el tèxtil de finals del segle XIX. Maria Carme Carmona Marín

Silveri Mayolas Bertran, el quart de sis germans, va néixer en el si d'una família de fabricants. De fet, el pare, Genís Mayolas Xarrier, va crear una de les primeres fàbriques documentades al municipi el 1840. La primera documentació relacionada amb l'empresari el situa a la fàbrica de ca l'Aranyó de Premià de Mar, llogant espais, quatre anys abans de guanyar una medalla de plata a l'exposició de Barcelona de 1888 destacant per la producció d'estampats sobre lli. Un any més tard iniciaria la construcció de l'edifici que donaria pas a La Linera de Premià i, abans d'acabar el segle, crearia la

societat Sanpere i Mayolas, llavor d'una de les fàbriques més emblemàtiques de Premià de Mar: can Sanpere.

Cartes al governador. El desplegament de la concepció liberal moderada de l'Estat a través dels alcaldes: el cas de Dosrius (1851-1868). Josep Ramis Nieto

L'estat liberal en la seva concepció moderada i centralista es començarà a desplegar pel territori durant la dècada de 1844-1854 gràcies a les diputacions i, especialment, als òrgans administratius més propers als ciutadans: els ajuntaments. Al capdavant dels mateixos, l'alcalde actuarà com a delegat del govern, implantant als pobles i ciutats el model d'estat concebut pels dirigents estatals. A l'arxiu municipal de Dosrius es conserva la transcripció de les cartes que els diversos alcaldes del període enviaren en resposta a les circulars o oficis que els màxims responsables de l'administració feien arribar als ajuntaments per sol·licitar tota classe d'informacions respecte al territori. Aquestes cartes ens permetran esbossar quines eren les principals preocupacions d'aquest estat liberal emergent.

L'organització de l'Escola de Nàutica de Mataró: cap a la definició del seu reglament d'ordre intern i la incidència de la Junta de Comerç. Montserrat Gurrera i Lluch

L'Escola de Nàutica de Mataró ha estat estudiada per Joaquim Llovet en diverses monografies i articles. En la nostra comunicació aprofundim en com l'Ajuntament de Mataró organitza l'Escola oficial dels anys trenta amb el Reglament d'ordre intern de 1836 i la incidència que hi té la Junta de Comerç. Així mateix, aportem informació d'arxius que no s'havien consultat anteriorment.

Uns vestigis murals a la façana marítima d'Arenys de Mar. David Castañeda Massaguer

Unes obres dutes a terme entre els anys 2008 i 2009 en uns solars del passeig Xifré i d'urbanització viària al carrer Platja Cassà d'Arenys de Mar, posaren al descobert uns

antics paraments de grans dimensions. Segons l'estudi arqueològic de les restes del passeig Xifré, es determinà que aquella antiga paret era la fonamentació de les cases construïdes en aquella zona a partir del segle XIX. Però un any més tard, la troballa d'altres estructures semblants, unes a prop dels primers vestigis i altres al carrer Platja Cassà, posaren de manifest que els dos paraments tenien semblances constructives. El resultat de l'estudi arxivístic i bibliogràfic realitzat posteriorment obre una altra hipòtesi pel que fa a la datació i la seva funcionalitat estructural.

Ceràmica dels pescadors (segles XVIII-XX). Alguns exemples del Maresme. Joan Gómez Vinardell (†) i Ramon Coll Monteagudo

En el present treball estudiem un lot de ceràmiques procedent de troballes fetes en ambient subaquàtic, entre El Masnou i Mataró, totes elles de cronologia moderna (segles XIX i XX majoritàriament) i relacionades amb el món de la navegació de cabotatge i/o amb la pesca amb arts tradicionals.

Espiritualitat a l'Hospital de Sant Jaume i Santa Magdalena de Mataró durant el segle XVIII. Hèctor López Silva

El proppassat 2019 es van celebrar els 375 anys de la fundació de l'hospital de Sant Jaume de Mataró, gràcies a la deixa testamentària que feu Mn. Jaume Sala. Fruit d'aquesta deixa, s'edificà, fora muralles, un nou hospital, al qual s'hi annexà una església. Amb el pas del temps, aquesta església va esdevenir un focus d'espiritualitat pels mataronins i mataronines de fora muralles. A partir de la documentació conservada a l'Arxiu Comarcal del Maresme i al Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró, pretenem donar a conèixer la vida espiritual setcentista que tenia com a focus l'església de l'hospital.

Mostra de vidre català trobat en les actuacions arqueològiques del sector de can Xammar l'any 2000 (Mataró). Joan Francesc Clariana Roig

L'interès que presenta enregistrar les troballes de vidre català fabricat vers els segles XVII – XVIII és fonamental per tal d'anar endegant un corpus i una taula de formes de peces que presenten unes probabilitats força altes d'haver estat produïdes a la nostra ciutat. En la present comunicació es divulga un conjunt de fragments provinents d'aquest sector de la ciutat i que ve a sumar-se a altres troballes documentades al casc antic de Mataró.

“Cosas de pagesos volen tenir negocis per mar?” Els Manent de Premià de Mar.

Alexandra Capdevila Muntadas

Les tasques de descripció del fons Manent dipositat a l'Arxiu Comarcal del Maresme han permès aprofundir en la trajectòria d'aquesta família. La seva singularitat rau en què els seus membres van ser uns dels primers habitants del veïnat de mar de Premià, el 1687 van rebre l'exclusiva del monopoli de l'hostal i a les darreries del segle XIX van cedir una part dels seus terrenys per a l'edificació de la parròquia de Premià de Mar. A partir de la consulta dels llibres parroquials i el fons familiar, aquesta comunicació pretén esbrinar si la concessió de l'hostal va suposar un abans i un després en la seva política matrimonial i un canvi en la quantia de les dotacions i les llegendes atorgades als fills de la casa. Un altre element a estudiar serà fins a quin punt el fet de residir al veïnat de mar, on predominaven els oficis de mar, va afavorir que participessin en aquests afers.

El retaule de Sant Joan de Cabrera: Una hipòtesi documentada. Benet Oliva

El retaule de Sant Joan Baptista de l'església parroquial de Cabrera (actualment al Museu Diocesà), originàriament de la capella de Sant Joan d'aquell terme, ha estat atribuït a Bernat Martorell vers la dècada de 1420, però sense cap base documental que ho acrediti. Anem a plantejar una hipòtesi seguint el rastre del diner: hauria estat costejat pel grup familiar dels Agell i els Barthomeu, dues nissagues ascendents de la Cabrera quatrecentista encavalcades entre l'activitat professional a Barcelona i els

masos originals a tocar la capella de sant Joan. La vinculació i dotació de la parroquial de Cabrera hauria estat iniciada pel notari Bartomeu Agell, establert a ciutat i que regentà les escriptures del Baix Maresme. Fou heretat pel nebot i mercader barceloní Guillem Barthomeu i Agell, i posteriorment pel seu nebot Guillem Barthomeu. Aquest darrer deixà el llegat per construir el retaule segons el seu inventari de 1498. Però no he trobat ni època ni contracte, tan sols una primera referència en la visita pastoral de 1508.

Morir a la Vallalta el mil quatre-cents. Enric Subiñà i Coll

Mercès a un llibre de testaments de la parròquia de Sant Cebrià de Vallalta, datat entre el 1449 i el 1494 i dipositat a l'Arxiu Diocesà de Girona, intentem fer una petita aproximació a la gent que hi vivia, el nivell de riquesa, les parenteles, les estratègies matrimonials, les deixes testamentàries, l'església i els seus altars, etc. Hem de tenir present que aleshores la vila de Sant Pol de Mar formava part de la parròquia de Sant Cebrià, per tant també podrem veure qui vivia en aquest nucli que aleshores tot just estava naixent.

La masia de can Llaurador de Teià (El Maresme). Maria Carme Carmona Marín i Eugeni Junyent Carreras

El 2016 van finalitzar les obres de reforma de la masia de can Llaurador destinada a dependències municipals. Durant les obres es va portar a terme un estudi arquitectònic, arqueològic i històric de l'edifici. La primera documentació escrita que hi fa referència són els fogatges de 1515, però l'estudi arqueològic i arquitectònic mostra que el mas ja existia a l'Edat Mitjana.

Eren grecs els habitants de la vil·la paleocristiana de Premià? Josep Colomer i Busquets

La comunicació aporta elements d'història de la Litúrgia sobre l'ermita de Santa Anna (Premià de Dalt) documentada el 987 com Santa Anastàsia, lloc d'una vil·la paleocristiana. A les dades de Coll, Járrega, Prevosti i Graupera s'hi afegixen les dels

historiadors de la Litúrgia Gueranger i Maertens, segons els quals «en el s. V s'introduí, el dia 25 de desembre, una missa per celebrar el *dies natalis* de santa Anastàsia», màrtir grega. Mentrestant a Roma, a partir dels Concilis Ecumènics, s'hi introduí la celebració de la festa del Naixement de Jesucrist justament el 25 de desembre, coincidint-hi les celebracions grega i llatina. A finals del s. VI la missa de Santa Anastàsia es transformà en la segona de Nadal. Que aquesta sigui l'Anastàsia de la nostra capella ho suggereix la Visita Pastoral de 1446, que consigna un retaule on és «pintada la Nativitat de Nostre Senyor Jesucrist».

El vidre romà del jaciment de can Llinàs o cal Mallorquí (Alella). Joan Francesc Clariana, Ramon Coll i Marta Prevosti

Tot i que siguin materials provinents d'una actuació de salvament de fa molts anys, els materials que es varen exhumar en aquest jaciment presenten un gran interès, tant per la quantitat com per la varietat. En aquesta comunicació fem referència al conjunt de fragments de peces de vidre; veiem que en la seva major part eren vasos de taula i, en menys proporció, contenidors (ampolles, etc.); destaquem la troballa de dos fragments pertanyents a una balsamera o ungüentari fet a motlle, de fabricació oriental, que possiblement representaria la testa de Medusa.